

Anna Aleksander, Zofia Szarota

Modernizacja procesu kształcenia pedagogicznego nauczycieli

**(na przykładzie doświadczeń
w Nauczycielskim Kolegium Języka Polskiego
w Tarnowie)**

Kształcenie nauczycieli w Polsce przeszło długą ewolucję. Początek dały mu seminaria nauczycielskie (działające na ziemiach polskich trzech zaborów już w II połowie XIX w.) oraz instytuty pedagogiczne (np. w Katowicach). Seminaria nauczycielskie działały do 1937 r., kiedy to na ich miejsce zorganizowano 3-letnie licea pedagogiczne oparte na programie 4-letnich gimnazjów. Bardziej wartościową formą tego kształcenia stały się zorganizowane od 1928 r. w dużych miastach (Kraków, Warszawa, Lublin) pedagogia.

Po wojnie na wiele lat miejscem kształcenia nauczycieli szkół powszechnych były 4-letnie licea pedagogiczne. Od 1966 r. ich miejsce zajęły studia nauczycielskie, a w latach następnych szkoła wyższa.

W 1991 r. na fali ogólnej przebudowy systemu społecznego i politycznego kraju pojawiły się 3-letnie kolegia nauczycielskie¹. Potrzeby kadrowe oraz panująca moda na innowacje w kształceniu nauczycieli sprawiły, że nastąpił szybki liczebny i jakościowy rozwój tych kolegiów.

W roku oświatowym 1991/92 działały w kraju 74 kolegia nauczycielskie. Były one z reguły efektem współpracy władz oświatowych (kuratoria) ze szkołami wyższymi, wspierającymi je kadrowo. Miały one różne specjalności: nauczanie początkowe; nauczanie początkowe z muzyką i logopedią; matematyka; matematyka z muzyką; matematyka z wychowaniem fizycznym; muzyka; plastyka; technika; wychowanie fizyczne; język polski. Do tych ostatnich należy Nauczycielskie Kolegium Języka Polskiego w Tarnowie. Jest ono jednym z kilku takich kolegiów na terenie kraju. Oprócz niego kolegia o specjalności – język polski, powstały

w Elblągu, Gorzowie Wielkopolskim, Koszalinie, Ostrołęce, Wieluniu, Suwałkach, Wałbrzychu i Wrocławiu¹.

Nauczycielskie Kolegium Języka Polskiego w Tarnowie utworzone zostało na mocy porozumienia z dnia 2 VII 1991 r. pomiędzy Wyższą Szkołą Pedagogiczną im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie a Kuratorium Oświaty i Wychowania w Tarnowie. Władze oświatowe Tarnowa zapewniły środki finansowe i obsługę administracyjną, udostępniły pomieszczenia i sale wykładowe, umożliwiły całoroczną współpracę ze szkołami i placówkami pozaszkolnego nurtu wychowania dzieci i młodzieży. Merytoryczną opiekę sprawuje krakowska WSP.

W związku z tym, że ten typ studiów znacznie różni się od klasycznego modelu kształcenia akademickiego i stanowi innowację w zakresie celów, treści, metod i form organizacyjnych wydaje się słuszne bliższe poznanie tej stosunkowo nowej formy kształcenia nauczycieli, a w szczególności warsztatów psychopedagogicznych. Nowość tej formy polega na tym, że jej osią jest praktyka oświatowa zintegrowana z osobistymi doświadczeniami szkolnymi słuchaczy. Potrzeby praktyki stanowią kryterium doboru i uporządkowania wiedzy, a działalność praktyczna słuchaczy – główny kontekst jej przyswajania. Warsztaty, dając zintegrowany pakiet wiadomości i umiejętności, mają pomóc przyszłemu nauczycielowi w starciu zawodowym, a następnie w świadomym i refleksyjnym funkcjonowaniu w roli zawodowej.

Dobór treści, metod i form realizacji programu pedagogicznego kształcenia to szukanie własnych, zgodnych z ogólną intencją zajęć warsztatowych, rozwiązań. W związku z tym podjęte badania miały odpowiedzieć na następujące pytania:

1. Czy treści kształcenia w obrębie warsztatów pedagogicznych zostały dobrze właściwie? O jakie treści należy poszerzyć program, a z jakich zrezygnować?
2. Które treści realizować wspólnie z psychologami?
3. Czy przyjęte metody i formy kształcenia pedagogicznego przynoszą oczekiwane efekty?
4. Czy wystarczająca jest liczba godzin przeznaczonych na realizację przyjętych treści w ramach warsztatów pedagogicznych?
5. Jakie proporcje godzinowe winny być zachowane pomiędzy teorią a praktyką?
6. Czy stan organizacyjny Kolegium wpływa na efektywność kształcenia pedagogicznego?
7. Czy zintegrowany pakiet wiadomości i umiejętności proponowany przez autorski program kształcenia pedagogicznego pomoże przyszłemu nauczycielowi w starciu zawodowym, a potem w pełnieniu roli zawodowej?

Poniższe refleksje wysnute zostały na podstawie materiału zgromadzonego w toku badań realizowanych metodą ankiety, wywiadu, obserwacji uczestniczącej i analizy dokumentów. Badania prowadzono na przestrzeni roku akademickiego 1991/92 w Nauczycielskim Kolegium Języka Polskiego w Tarnowie.

Słuchaczami Kolegium w roku akademickim 1991/92 było 30 absolwentów liceów ogólnokształcących (tylko jeden mężczyzna), pochodzących w większości z rodzin wielodzietnych, mieszkających w województwie tarnowskim lub tarnobrzesckim.

Głównymi motywami podjęcia studiów deklarowanymi przez badanych były: chęć wykonywania zawodu nauczyciela i sprecyzowane polonistyczne zainteresowania oraz możliwość kontynuowania nauki w niewielkiej odległości od miejsca zamieszkania. Badania potwierdziły wolę funkcjonowania słuchaczy w zawodzie nauczyciela: 21 osób ubiegało się już wcześniej o indeks studenta filologii polskiej lub kierunków pedagogicznych. Po ukończeniu Kolegium osoby te mają zamiar kontynuować studia magisterskie, w tym 19 badanych na kierunku filologii polskiej, 1 – pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej, 1 – dziennikarstwie, 4 słuchaczy jest niezdecydowanych, a 1 osoba poprzestanie na licencjacie³.

Uwzględniając założenia organizacyjne zawarte w dokumencie Ministerstwa Edukacji Narodowej „Ramowe programy nauczania w kolegiach nauczycielskich. Kierunek: Język Polski” w Kolegium tarnowskim przyjęto następujący rozkład zajęć pod nazwą warsztaty psychopedagogiczne: 3 godziny hospitacji lekcji języka polskiego, w tym jedna z równoczesnym udziałem pedagoga i psychologa, 2 godziny ćwiczeń z pedagogiki, 2 godziny ćwiczeń z psychologii i 1 godzina wykładu tygodniowo (I semestr psychologia, II semestr pedagogika). Słuchacze podzieleni zostali na 4 grupy i każda z nich miała opiekunów naukowych: psychologa i pedagoga. Wspólne hospitacje i zajęcia stanowiły podstawę analizy problemów pedagogicznych lub psychologicznych, a przechodząc od praktyki do teorii uogólniano materiał. Niektóre treści realizowane były łącznie z jednoczesnym udziałem pedagoga i psychologa.

Zdaniem respondentów, spośród przedmiotów wykładanych w Kolegium dotychczas (podczas I roku nauki), najlepiej do przyszłego zawodu przygotowują warsztaty psychopedagogiczne (21 wyborów), analiza kontekstualna dzieła literackiego i ogólnie ujęte przedmioty zawodowe. Tak duża (21 na 26) liczba wyborów wskazujących na pedagogikę i psychologię jako centralne przedmioty I roku zajęć Nauczycielskiego Kolegium Języka Polskiego zachęcają do przedstawienia szczegółowej analizy treści warsztatów i metod ich realizacji⁴.

W toku wykładów realizowano poniższe tematy:

1. Pedagogika jako nauka.
2. Społeczne, biopsychiczne i pedagogiczne uwarunkowania rozwoju osobowości.
3. Prądy i kierunki w pedagogice XX wieku.
4. Systemy nauczania i wychowania.
5. System opieki nad dzieckiem.
6. Planowanie pracy dydaktyczno-wychowawczej.
7. Błędy początkujących nauczycieli.
8. Przemiany edukacyjne w świecie i w Polsce.

Na wykłady przeznaczono 15 godzin.

Rozkład ćwiczeń (także: cel hospitacji) ilustruje poniższe zestawienie będące propozycją autorską programu przedmiotu „pedagogika” w Kolegium Języka Polskiego. Obejmuje ono hasła przewodnie poszczególnych spotkań, liczbę jednostek metodycznych przeznaczonych na realizację tematu, wyszczególnienie sposobu realizacji (formy i metody) oraz proponowaną literaturę konkretnych zagadnień

Lp.	Tematy ćwiczeń	Liczba godz.	Sposób realizacji	Bibliografia
1.	Spotkanie organizacyjne	1	Ćwiczenia, metody aktywizujące	25. 36
2.	Technologia pracy umysłowej. Samokształcenie	2		
3.	Język naukowy pedagogiki. Podstawowe pojęcia	1	Wykład, praca z podręcznikiem, przegląd czasopism pedagogicznych	15. 33
4.	Metodologia badań pedagogicznych – wprowadzenie	2		
5.	Hospitacja: Zapoznanie się z funkcjonowaniem szkoły	2	Obserwacja, wywiad, analiza dokumentów szkoły	15. 33
5a.	Całokształt działalności szkoły w obrębie jej podstawowych funkcji (wychowawczej, dydaktycznej, opiekuńczej)	2	Dyskusja, analiza uzyskanych informacji	8. 9. 14. 15. 32
6.	Hospitacja: Podmiotowe traktowanie uczniów	2	Obserwacja sytuacji wychowawczych	5. 9. 11. 17. 33
6a.	Uczeń jako podmiot oddziaływań wychowawczo-dydaktycznych	2	Analiza wyodrębnionych sytuacji, metoda sytuacyjna	
7.	Hospitacja: Obserwacja procesu dydaktyczno-wychowawczego. Ukierunkowanie na łączność czynności dydaktyczno-wychowawczych nauczyciela	2	Obserwacja	15. 33
7a.	Nierozzerwalność procesów wychowania i nauczania	2	Dyskusja, gry dydaktyczne. (metody: sytuacyjna, inscenizacyjna)	15
8.	Hospitacja: Wyodrębnianie celów wychowania	2	Obserwacja lekcji	15. 33
8a.	Cele wychowania – ich historyczne uwarunkowania. Ideał wychowawczy	2	Konwersatorium, analiza wyników obserwacji	15. 34, 29. 7
9.	Hospitacja: Wyodrębnianie celów kształcenia	2	Obserwacja lekcji. rozmowa z nauczycielem	15. 33
9a.	Analiza celów kształcenia	2	Konwersatorium. analiza wyników obserwacji	7. 19. 15. 34
10.	Hospitacja: Wyodrębnianie elementów procesu wychowawczego i kształcenia	2	Obserwacja lekcji	15. 33
10a.	Analiza procesu wychowania i kształcenia – elementy	2	Konwersatorium, praca z podręcznikiem	6. 8. 15. 19
11.	Hospitacja: Treści wychowawcze. Wyodrębnianie dziedzin wychowania	2	Obserwacja, analiza programów nauczania	15. 33
11a.	Dziedziny wychowania	2	Burza mózgów, dyskusja	7. 9. 29. 34

12.	Hospitacja: Temat lekcji a program nauczania	2	Analiza planów i programów nauczania, obserwacja	15, 19, 33
12a.	Treści kształcenia. Kryteria doboru treści. Plany i programy	2	Kontrola wiadomości, ćwiczenia praktyczne w konstruowaniu rozkładów materiału nauczania	7, 19, 22
13.	Hospitacja: Obserwacja zasad wychowania i nauczania stosowanych przez nauczyciela	2+2	Obserwacja czynności nauczyciela	15, 33
13a.	Zasady wychowania i nauczania	2+2	Kontrola wiadomości, konwersatorium, analiza wyników obserwacji	6, 19, 15, 22
14.	Hospitacja: Metody wychowania	2+2	Obserwacja	15, 33
14a.	Analiza metod wychowania	2+2	Dyskusja, metody: sytuacyjna, inscenizacyjna	9, 15
15.	Hospitacja: Wyodrębnianie metod nauczania	2+2	Obserwacja, wywiad z nauczycielem	15, 33
15a.	Analiza metod nauczania	2+2	Kontrola wiadomości, pogadanka, scenariusze gier dydaktycznych	6, 15, 19, 22, 23
16.	Hospitacja: Wycieczka jako jedna z form. Zajęcia pozalekcyjne	2+2	Obserwacja uczestnicząca	15, 19, 22
16a.	Formy organizacyjne pracy pedagogicznej. Konspekt lekcji	2	Konwersatorium, ćwiczenia praktyczne	15, 19, 22
17.	Hospitacja: Szkoła jako mikrosystem wychowawczy	2	Wywiad z pedagogiem i wychowawcą klasy, obserwacja życia pozalekcyjnego szkoły	15, 21, 33
17a.	Typologia środowisk wychowawczych. Środowiska naturalne i intencjonalne	2	Konwersatorium, burza mózgów	5, 13, 32
18.	Hospitacja: Współpraca szkoły z rodzicami	2	Wywiad z pedagogiem szkolnym, wywiad środowiskowy	23
18a.	Naturalne środowiska wychowawcze. Rodzina. Typy i funkcje	2	Psychodrama, referat	1, 5, 15, 27
19.	Hospitacja: Poradnia społeczno-wychowawcza. Przeprowadzenie socjometrii	3+3	Wywiad z pracownikami. Socjometria	32, 33
19a.	Grupa rówieśnicza jako środowisko wychowawcze. „Drugie życie” szkoły. Podkultury młodzieżowe. Patologie społeczne	2+2	Lektura „zinów” (gazetek trzeciego obiegu). Socjodrama lub inne gry dydaktyczne. Analiza literatury zagadnienia	6, 12, 13, 32, 36
20.	Hospitacja: Poradnia wychowawczo-zawodowa	3	Obserwacja pracy poradni, wywiad	
20a.	Pozaszkolne instytucje edukacyjne	2	Konwersatorium	13, 32
21.	Hospitacja: Dom dziecka	3	Wywiad z dyrektorem	33
21a.	System opiekuńczy. Placówki opiekuńcze	2	Konwersatorium	13, 32
22.	Hospitacja: Dom Kultury, cele i organizacja	3	Obserwacja zajęć, wywiad, analiza dokumentów	
22a.	Kultura jako składnik procesu wychowania. Kultura masowa	2	Konwersatorium, metoda inscenizacyjna (sąd nad kulturą masową), dyskusja	2, 5, 14, 35, 36
23.	Hospitacja: Reedukacja w gabinecie psychologa szkolnego	3	Obserwacja, wywiad, analiza dokumentów	16

23a.	Przyczyny i przejawy niepowodzeń szkolnych – zajęcia wspólne z psychologiem	2	Psychodrama (posiedzenie Rady Pedagogicznej), m. przypadku	15, 16, 27, 30
24.	Samodzielne przeprowadzenie lekcji przez studentów	3+3	Zajęcia praktyczne	
24a.	Omówienie prowadzonych lekcji	2+2	Dyskusja	
25.	Hospitacja: Obserwacja pracy ucznia zdolnego	3	Obserwacja, wywiad z uczniem zdolnym	15, 21
25a.	Metody pracy z uczniem zdolnym	2	Konwersatorium. burza mózgów	15, 21, 24
26.	Hospitacja pod kątem stosowania metod kontroli i oceny	2	Obserwacja, analiza dzienników, zeszytów, rozmowa z nauczycielem	
26a.	Psychospołeczne i pedagogiczne problemy oceny i kontroli wyników nauczania	2	Konwersatorium, dyskusja, gry dydaktyczne	15, 19, 22, 36
27.	Hospitacja: Obserwacja pracy nauczyciela	2	Obserwacja, rozmowa, analiza wyodrębnionych sytuacji dydaktyczno-wychowawczych	
27a.	Pedeutologia. Cechy osobowościowe nauczyciela. Status społeczny, system kształcenia, doksztalcenia i doskonalenia zawodowego	2	Dyskusja	5, 15, 18, 9, 31
	Hospitacje	66		
	Ćwiczenia	60		

Uwaga!

Nierówna liczba godzin (66 hospitacji, 60 ćwiczeń) spowodowana została połączeniem niektórych zagadnień w blok psychopedagogiczny. Podano wówczas łączną liczbę godzin przeznaczonych na hospitację w danym dniu.

Wyniki badań dowiodły, że słuchacze mieli dużą świadomość poznawanej wiedzy i aktywny do niej stosunek. Doborem treści warsztatów usatysfakcjonowanych było w pełni 13 osób (50% respondentów). Pozostali sygnalizowali przesyt teorii (sic!), postulowali rezygnację z prezentowania treści o charakterze metodycznym (np. ogniwa lekcji, zasady nauczania, toki lekcyjne).

Wśród treści najbardziej przydatnych przyszłemu nauczycielowi wymieniano zagadnienia związane z osobowością ucznia, możliwościami jego poznania, rozwojem psychofizycznym. Szczególnie cenna według badanych jest wiedza dotycząca trudności dydaktycznych (dysleksja, dysgrafia, zaburzenia rozwojowe) oraz wychowawczych (patologie społeczne, subkultury młodzieżowe).

Ważkie problemy, zdaniem słuchaczy, to podmiotowość ucznia, wiedza o uczniu zdolnym, znajomość procesu nauczania-uczenia się, samokształcenia.

Słuchacze Kolegium odczuwają również brak pewnych treści w realizowanym programie. Otóż 16 osób wskazało na niedosyt zagadnień związanych z rozwojem osobowości ucznia, umiejętnością rozbudzania zainteresowań i aktywności poznawczej dzieci, stosowaniem nowoczesnych metod w nauczaniu języka polskiego. Kilku badanych poruszyło problem pracy z dzieckiem trudnym, niedosto-

sowanym lub zaniedbanym środowiskowo. Generalnie studenci domagali się „nowości”, informacji o przemianach edukacyjnych w świecie, metodyce nauczania w różnych typach szkół, systemach oświatowych innych państw.

Ze względu na uzyskane wiadomości największe zainteresowanie wzbudziły u badanych treści związane z dydaktyką (głównie metody nauczania), z innymi koncepcjami szkoły, patologiami i niedostosowaniem społecznym, nadpobudliwością, powodzeniami i niepowodzeniami szkolnymi uczniów.

Z uwagi na zdobyte umiejętności docenione zostały treści związane z organizacją i prowadzeniem lekcji, rozpoznawaniem mikrodefektów (np. dysleksja), gramami dydaktycznymi. Najbardziej przydatne wydały się studentom wiadomości prezentujące metody pracy z uczniem oraz zagadnienia pedeutologiczne. Nieoczekiwanie często w tej kategorii wypowiedzi wymieniano problematykę subkultur młodzieżowych; może wiek respondentów zdecydował o tym wyborze.

Zrealizowane treści wzbudziły zainteresowanie również ze względu na umożliwienie badanym „lepszego wejścia w rolę nauczyciela” i prezentację przemian edukacyjnych w świecie umożliwiających przyszłym polonistom optymalizację ich poczynań oświatowych.

Podczas ćwiczeń najczęściej stosowanymi metodami były dyskusje, konwersatoria, gry dydaktyczne, instruktaż, referaty (te ostatnie stosowano wyłącznie w przypadkach, gdy studenci nie mieli możliwości dotarcia do odpowiedniej literatury). Każde spotkanie kończyło się zleceniem opracowania odpowiednich narzędzi badawczych do wykorzystania podczas kolejnej hospitacji, podaniem bibliografii problemu oraz udzieleniem wskazówek metodologicznych. Działania te miały na celu ukierunkowanie samodzielnej pracy studentów.

Najbardziej skutecznymi metodami w opinii badanych były: metody aktywizujące (dyskusja oraz gry dydaktyczne) – 22 wyborów, hospitacje szkół i placówek pozaszkolnych – 15 wyborów oraz samodzielne prowadzenie lekcji – 13 wyborów, konwersatorium – 12 wyborów i wykład – 8 wyborów. Za najbardziej atrakcyjne studenci uznali dyskusję, samodzielne prowadzenie lekcji i hospitacje placówek pozaszkolnych.

Za czynniki ułatwiające przyswajanie wiedzy studenci uznali: sposób prowadzenia zajęć (poparty przykładami z życia), własną motywację, małe grupy ćwiczeniowe, stosowanie metod aktywizujących i audiowizualnych środków dydaktycznych, hospitacje lekcji oraz samodzielne prowadzenie lekcji.

Przyswajanie wiedzy utrudnia natomiast brak czasu na naukę własną, niedobór książek, trudna terminologia naukowa i zbytne „teoretyzowanie” w podręcznikach.

Życzenia i uwagi odnośnie warsztatów pedagogicznych można zilustrować wypowiedziami osób najbardziej zainteresowanych – studentów:

[...] chciałbym, aby piękne hasła pedagogiczne były zawsze realizowane, także w Nauczycielskim Kolegium Języka Polskiego.

[...] żeby dalej prowadzili je odpowiedzialni ludzie [...].

Słuchacze dostrzegali też słabsze strony w realizacji warsztatów. Dotyczą one braku nowych podręczników zawierających aktualną wiedzę pedagogiczną, nadmiernego „teoretyzowania” i niedoceniań pragmatyzmu w procesie dydaktycznym przez autorów dostępnych wówczas publikacji pedagogicznych.

Ocena organizacji Nauczycielskiego Kolegium Języka Polskiego w opinii studentów wypadła nisko. Przy jej interpretacji należy pamiętać, że placówka ta dopiero powstała, stąd mnogość potknięć organizacyjnych. Dokonując oceny w skali od 0 do 5 punktów, badani uznali, że wyposażenie w pomoce dydaktyczne zasługuje na 0,42 punktu, wyposażenie w środki audiowizualne – 2 punkty, biblioteki w książki – 0,79 punktu, czytelni w podstawowe zbiory – 1,5 punktu, wyposażenie sal dydaktycznych – 2,3 punktu, tygodniowy rozkład zajęć – 1,25 punktu, infrastruktura socjalna (dom akademicki, stołówkę, świadczenia stypendialne) – 1,7 punktu.

Warunki lokalowe Kolegium są dobre, wyposażenie w pomoce dydaktyczne jest zadowalające, a środki audiowizualne są intensywnie i rozważnie kompletowane. Na zniżenie oceny warunków socjalnych wpłynęło nieotrzymanie przez słuchaczy stypendium, bowiem akademik i stołówka zostały przez badanych ocenione dobrze i bardzo dobrze.

Niskie oceny wydane bibliotece i czytelni są pochodną niepełnego księgozbioru, braku nowości wydawniczych i ciągłych przerw w funkcjonowaniu tych ogniw Kolegium.

Studenci domagali się podmiotowego traktowania, autonomii i samorządu (utrwalenia jego wysokiego statusu), stypendiów, usprawnienia organizacji i funkcjonowania Kolegium, czynnej biblioteki, redukcji liczby godzin (w tym zmniejszenia hospitacji w obrębie warsztatów), rezygnacji z niektórych przedmiotów, wprowadzenia innych. Rozżalenie studentów znalazło wyraz w opinii:

[...] prawie nikogo tak naprawdę nie interesuje, jak my się tutaj czujemy. Może z wyjątkiem pedagogów i psychologów, którzy przynajmniej rozmawiają z nami jak z ludźmi.

Powyzsze stwierdzenia skłaniają do przedstawienia propozycji zoptymalizowania tej formy oświatowej w obrębie warsztatów psychopedagogicznych. By mogły pełnić założone funkcje niezbędne jest doskonalenie ich działalności. Zmierzając ono powinno w kilku kierunkach. Oto niektóre z nich:

1. Należy dokonać zmian w treściach wykładów, rezygnując z nadmiaru wiedzy historycznej na rzecz rozbudowy treści traktujących o aktualnych przemianach edukacyjnych oraz poszerzyć wiadomości związane z osobowością ucznia, umiejętnością rozbudzania zainteresowań i aktywności poznawczej dzieci. Zwrócić uwagę na zagadnienia związane z problemem pracy z dzieckiem zaniedbanym środowiskowo.

2. Należy mocniej skorelować treści psychologii i pedagogiki tak, aby każde zajęcia warsztatowe tworzyły wspólną tematycznie całość. Analiza programów warsztatów psychologicznych, wzajemna korelacja obu przedmiotów dałaby

w rezultacie program warsztatów psychopedagogicznych. Z uwagi na treści zawarte w przedmiocie „psychologia rozwojowa” umożliwić należy obserwację różnych elementów rozwoju i zachowania się dziecka w przekroju klas I–VIII.

3. Wysoka sprawność samodzielnie prowadzonych lekcji oraz dobre i bardzo dobre wyniki egzaminu końcowego z pedagogiki pozwalają stwierdzić, że przyjęte metody i formy przynoszą oczekiwane efekty w obrębie pedagogicznego kształcenia studentów Kolegium.

4. W planie hospitacji należy uwzględnić lekcje wychowawcze. Obserwacja wyłącznie zajęć z języka polskiego nie wystarcza, by dostrzec wszystkie elementy stanowiące przedmiot analizy pedagogicznej i psychologicznej. Hospitacje zajęć w placówkach pozaszkolnych należy skorelować z treściami teoretycznymi realizowanymi podczas ćwiczeń.

5. Umożliwić studentom samodzielne prowadzenie lekcji. Tego pierwszego doświadczenia nie sposób przecenić. Zmniejszyć liczbę hospitacji do 2 godzin tygodniowo.

6. Konieczne jest dopracowanie struktur organizacyjnych. W podejmowanych decyzjach uwzględnić należy opinie samorządu studentów – słuchaczy Kolegium. Wyposażyć Kolegium w środki audiowizualne. Tworząc zaplecze dla realizowania programu pedagogicznego kształcenia nauczycieli w drodze micro-teaching'u bądź analizy zarejestrowanych sytuacji dydaktyczno-wychowawczych (wideoteka). Uzupełnić księgozbiór Kolegium i usprawnić funkcjonowanie biblioteki i czytelnicy.

7. Nauczycielskie kolegia przedmiotowe stanowią novum w dotychczasowej praktyce kształcenia kadr oświatowych nie mające wzorów na naszym gruncie. Ich krótki byt wskazuje jednak na to, że zasługują one na szersze zainteresowanie teoretyków i praktyków kształcenia nauczycieli. Efektywność kształcenia pedagogicznego w Kolegium może zostać poddana w pełni ocenie po podjęciu przez absolwentów samodzielne pracy.

Przypisy

¹ Zarządzenie ministra Edukacji Narodowej w sprawie kolegiów nauczycielskich i nauczycielskich kolegiów języków obcych z dnia 31 V 1991 r.

² *Informator o szkołach policealnych, kolegiach nauczycielskich i nauczycielskich kolegiach języków obcych (na rok 1991/1992)*. Ministerstwo Edukacji Narodowej, b.r.w.

³ Na ogólną liczbę 30 badanych uzyskano 26 odpowiedzi.

⁴ Poniższe propozycje dotyczą wyłącznie treści realizowanych podczas spotkań w obrębie warsztatów pedagogicznych.

Literatura

1. Adamski F.: *Socjologia małżeństwa i rodziny*. PWN, Warszawa 1982
2. Barnes D.: *Nauczyciel i uczniowie. Od porozumiewania się do kształcenia*. WSiP, Warszawa 1988
3. Burszta J.: *Kultura ludowa. Kultura narodowa*. LSW, Warszawa 1974
4. Davis S.: *Konstruowanie systemu kształcenia. Jak doskonalić nauczanie?* PWN, Warszawa 1983
5. Debesse M., Mialaret G.: *Rozprawy o wychowaniu*. PWN, Warszawa 1988
6. Dejnarrowicz W.: *Sytuacje i procesy wychowawcze w klasie szkolnej. Z doświadczeń wychowawcy klasowego*. WSiP, Warszawa 1982
7. Faure E.: *Uczyć się, aby być*. PWN, Warszawa 1975
8. Gołaszewski T.: *Szkoła jako system społeczny*. PWN, Warszawa 1977
9. Gordon T.: *Wychowanie bez porażek*. Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa 1991
10. Husen T.: *Oświata i wychowanie w roku 2000*. PWN, Warszawa 1974
11. Illich I.: *Spoleczeństwo bez szkoły*. PIW, Warszawa 1976
12. Janowski A.: *Uczeń w teatrze życia szkolnego*. WSiP, Warszawa 1989
13. Kamiński A.: *Funkcje pedagogiki społecznej*. PWN, Warszawa 1974
14. Kłoskowska A.: *Kultura masowa*. PWN, Warszawa 1972
15. Konarzewski K.: *Sztuka nauczania. Szkoła. Nauczyciel*. PWN, Warszawa 1992
16. Korczak J.: *Jak kochać dziecko*. PZWS, Warszawa 1958
17. Konopnicki J.: *Powodzenia i niepowodzenia szkolne*. PZWS, Warszawa 1966
18. Kosyrz Z.: *Osobowość wychowawcy*. Polskie Towarzystwo Higieny Psychiczej. Warszawa 1992
19. Kupisiewicz Cz.: *Podstawy dydaktyki ogólnej*. PWN, Warszawa 1973
20. Kupisiewicz Cz.: *Przemiany edukacyjne w świecie*. Wiedza Powszechna, Warszawa 1978
21. Lewowicki T.: *Indywidualizacja kształcenia. Dydaktyka różnicowa*. PWN, Warszawa 1977
22. Okoń W.: *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*. PWN, Warszawa 1987
23. Pieter J.: *Ogólna metodologia pracy naukowej*. Ossolineum, Wrocław 1967
24. Putkiewicz E.: *Gry symulacyjne w szkole*. WSiP, Warszawa 1983
25. Pólturzycki J.: *Lekcja w szkole współczesnej*. WSiP, Warszawa 1985
26. Rudniański J.: *Technologia pracy umysłowej*. Spółdzielnia „Światowid”, Warszawa 1947
27. Rutkowiak I.: *Błędy początkujących nauczycieli*. GTN, Gdańsk 1974
28. Schütterly-Fita M.: *Dlaczego są opuszczone dzieci?* PAN, Nauka dla wszystkich nr 446. Ossolineum
29. Szczepański J.: *Refleksje nad oświatą*. PIW, Warszawa 1973
30. Tyszkowa M.: *Zachowanie się dzieci szkolnych w sytuacjach trudnych*. PWN, Warszawa 1976
31. Wierzbicki P.: *Entuzjasta w szkole*. Czytelnik, 1977
32. Wroczyński R.: *Pedagogika społeczna*. PWN, Warszawa 1979
33. Zaczyński W.: *Praca badawcza nauczyciela*. PZWS, Warszawa 1981
34. *Bliskie i dalekie cele wychowania* – pr. zbiorowa, tłum. I. Wojnar. UNESCO, PWN, Warszawa 1987
35. *Wychowanie na rozdrożu* – „Znak” nr 436, wrzesień 1991
36. Czasopiśmiennictwo pedagogiczne